Reading Zindanı Balladı / Oscar Wilde

Çeviren: Özdemir Asaf

Oscar Wilde

Reading Zindanı Balladı

Çeviren: Özdemir Asaf

DÜNYA EDEBİYATI - şiir

Epsilon

READİNG ZİNDANI BALLADI

READİNG ZİNDANI BALLADI

3. Baskı: Haziran 2006

Yazarı: Oscar Wilde
Çeviren: Özdemir Asaf
Genel Yayın Yönetmeni: Tanju Anapa
Düzenleme: Gülen Işık

Kapak Tasarımı: Koray Şahan
Film-Grafik: Ebru Grafik

Baskı-Cilt: Melisa Matbaası
Çiftehavuzlar Yolu
Acar Sitesi No: 18 Davutpaşa
Tel: (0212) 674 97 23

ISBN: 975 331 926-6

© Özdemir Asaf Ailesi / Epsilon Yayıncılık Hizmetleri Tic. ve San. Ltd. Şti.

Yayımlayan:
Epsilon Yayıncılık Hizmetleri Tic. ve San. Ltd. Şti.
Osmanlı Sk. 24/4 34437 Taksim/İstanbul
Tel:'0212.252 38 21 pbx Faks: 252 47 29
İnternet adresi: www.epsilonyayinevi.com
email: epsilon@epsilonyayinevi.com

Genel Dağıtım:
Yeni Çizgi Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
Gürsel Mah. Alaybey Sk. No:7
Kâğıthane/İstanbul
Tel: 0212.220 57 70 pbx Faks: 222 61 55
İnternet adresi ve online alışveriş: www.yenisayfa.com

OSCAR WILDE

READİNG ZİNDANI BALLADI

Çeviren
Özdemir Asaf

Epsilon

KRALLIK ATLI MUHAFIZ BİRLİĞİ
ESKİ SÜVARİLERİNDEN
C.T.W.
ANISINA
BERKSHIRE, READING CEZAEVİNDE GÖMÜK
7 Temmuz 1896

READING ZİNDANI BALLADI

I

Kırmızı ceketini giymeyordu o artık,
Çünkü şarap kırmızı ve kırmızıydı kan da,
Ellerine de şarap, bir de kan bulaşmışdı
Ölünün başucunda onu bulduklarında,
Sevdiği kadıncağız, sevgilisiydi ölen,
Öldürmüşdü kadını vurarak yatağında.

O da yerini aldı Suçlular arasında,
Soluk gri bir tulum sarkıyordu sırtından;
Bir de kasket başında,
Kaygısız, şen gibiydi, adım atışlarından;
Ki hiç görmemişdim ben böyle bakan bir adam,
Bu kadar içdenlikle güne gözleri dalan.

Ben hiç görmedim böyle, böyle bakan bir adam,
Böyle dalmış gözleri
Küçük mavi örtüye,
Zindanda tutukların gökyüzü dedikleri,
O salına salına süzülen bulutlara
Ki gümüş yelkenleri.

Öbür acılıların arasında yürürken
Bir başka bölmedeki,
Ne yapmışdı bu adam diye düşünüyordum,
Acaba yaptığı ne, suçu da ne olacak,
Ki bir ses fısıldadı yavaşçacık arkamdan,
"O yeni gelen adam yakında asılacak."

Tanrım! o an zindanın taşları duvarları
Sarsılır gibi oldu, titredi birdenbire,
Gökler tepeme indi,
Kızgın çelik bir çember gibi sıkdı başımı;
Kendi acım kendime büsbütün yetiyorken
Birden hepsi silindi.

Anladım, onu hangi düşünceydi kemiren
Ve iten neydi böyle onun adımlarını,
Onun bu pırıl pırıl parlayan güne neden
Bu kadar içdenlikle böylesi daldığını;
Sevdiği bir kadını öldürmüşdü bu adam
Ve şimdi buna karşı verecekdi canını.

✦

Ama gene de herkes sevdiğini öldürür,
Bu böylece biline,
Kimi bunu kin yüklü bakışlarıyla yapar,
Kimi de okşayıcı bir söz ile öldürür,
Korkak, bir öpücükle,
Yüreklisi kılıçla, bir kılıçla öldürür!

Kimi insan aşkını gençliğinde öldürür,
Kimi sevgilisini yaşlılığına saklar;
Bazıları öldürür Arzunun elleriyle,
Altın'ın elleriyle boğar bazı insanlar:
Bunların en üstünü bıçak kullanır çünkü
Böylelikle ölenler çabuk soğuyup donar.

Kimi insan az sever, kimisi de çok uzun,
Kimiler aşkı satar, kimiler satın alır;
Kimileri de yapar bu işi gözyaşıyla,
Kimilerinde aşka serin kanla kıyılır:
Hemen herkes bir türlü öldürür sevdiğini,
Ama bundan ötürü herkes asılmamışdır.

Kim gider ölümüne utandırılırcana
Kapkara günlerini yaşarken hayatının,
Kimsenin idam ipi dolanmamış boynuna,
Ne maske örtülmüşdür üstüne suratının,
Ve ne de hiç kimsenin ayağının altına
Boşluğu serilmişdir döşeme kapağının.

Hiç kimse kalmamışdır suskun bir dar çevrenin
Durmadan gözetleyen bakışları altında;
İçinden ağlamaklık gelirken gözetleyen,
Dua etmek istese gözcüler arasında;
Kendini çalar diye göz ayırmadan bakan,
Cezaevinin avı, böyle gözler altında.

Hiç kimse görmemişdir uyanıp gün doğarken
Hücresine toplanmış bir sürü ürkünç yüzü,
Tüm beyazlar giyinmiş Din-Adamı titrerken,
Savcının ağırbaşlı durumundaki hüznü,
Valinin kara tören giysileri içinden,
Ölümü Kesinleyen o sapsarı yüzünü.

Ürkünç bir çabuklukla kimse uyanmamışdır
Suçlu giysilerini üstüne almak için,
Koca-ağız bir Doktor başucu durmamışdır
Son anlarında bakıp notunu almak için,
Elindeki saatin belirsiz tiktakları
Boğuk sesleri gibi çok korkunç bir çekiçin.

Kimseler, gırtlağını büzüp kupkuru eden
O tiksinç susuzluğu duymamışdır önceden,
Deri eldivenleri koskocaman, bir cellâd
Bin sürgülü kapıdan içeri süzülmeden,
Ve kimse üç kayışla sizi bağlamamışdır,
Daha da kurumasın gırtlağın gibilerden.

Durup dinlemek için eğilmemişdir kimse
Ölüm Dualarını edenlerin sesini,
Taa içinden duyduğu bir ürkü kendisine
Duyurup duruyorken daha ölmediğini,
Tabutuyla yüz yüze gelmemişdir hiç kimse,
O korkunç çatkıların altına geçmemişdir.

Hiç kimse ufak bir cam tavan aralığından
Göklere doğru son bir bakışla bakmamışdır:
Hiç kimse, kireçleşmiş soluk dudaklarıyla
Çektikleri son bulsun diye yalvarmamışdır;
Titreyen yanağında
Ölümün soluğunu hiç kimse duymamışdır.

II

Avluda altı hafta gezindi tutuk subay.
Kül rengi tulumuylan:
Başı kasketli adam,
Kaygısız, şen gibiydi adım atışlarından,
Ki hiç görmemişdim ben böyle bakan bir adam,
Bu kadar içdenlikle güne gözleri dalan.

Ben hiç görmedim böyle, böyle bakan bir adam,
Böyle dalmış gözleri
Küçük mavi örtüye,
Zindanda tutukların gökyüzü dedikleri,
Bulutlar geçerlerken başıboş, hür oradan
Kol-kola kümeleri.

Ellerini ovarak yanıp yakınmayordu
Bazı budalaların başvurduğu biçimde,
Alın-Yazılarını sileceklermiş gibi
Kara Umudsuzluğun bu kapkara ininde:
Güneşe bakıyordu,
Havayı içiyordu sabah serinliğinde.

Ellerini ovmayor, gözyaşı dökmeyordu,
Hiç acındırmayordu çevresine kendini,
Havayı içercene çekiyordu içine
Onda dindirici bir erdemlik varmış gibi;
Aralık dudakları güneşi içiyordu
Sanki şarapmış gibi!

Ve benim gibi öbür suçluların tümü de
Başka bölmedekiler,
Biz miydik unutmuşduk, yoksa başkaları mı
O irili ufaklı suçları işleyenler,
Onu gözler olmuşduk şaşkınlıklar içinde,
Asılacak adamı.

Ne ürkünçdü adamın dolaşdığını görmek,
O şen-şatır, kaygısız adım atışlarını,
Ne ürkünçdü adamın bakındığını görmek,
Gün ışığına böyle dalan bakışlarını,
Ve çok ürkünç bir şeydi düşünmek onun böyle
Canıyla ödenecek bir borç taşıdığını.

✦

Meşeyle karaağaç, ne hoş dalları vardır,
İlkyaz'da donanırlar gürül gürül yeşilden:
Korkunç bir şey onları sehpa gövdesi görmek,
Yılanların diş-yeri gözükürken kökünden,
Dimdinç de olsa adam, adam çökmüş de olsa
İlle ölmesi gerek, yemiş'ini vermeden!

En ulu yön dünyada affın durduğu yöndür,
İnsanlığın değeri tüm onunla ölçülür:
Kim boynuna ilmekin sarılmasını ister,
Asılmayı düşünür,
O cellâdın düğümü arasından gözüken
Göklere son olarak kim bakmayı düşünür?

Kemanların sesiyle dansetmek tadlı,
Aşk ve Yaşam birlikde yeşerdiği zamanlar:
Fülüt, lâvta sesleri arasında dansetmek
Ne kadar da güzeldir, insan binde-bir tadar:
Ama tadlı olmayor böyle kaçamaklısı,
Titrek adımlı danslar!

Gözlerimizi dikmiş çıldırtan kuşkularla
Onu gözetleyoruz, avluda, her gün onu,
Yoksa bizden de biri
Böyle mi yitirecek yaşamının sonunu,
Kim ister, kim yönelir kızıl bir Cehenneme
Körkörüne döndürsün kaderinin yolunu.

Sonunda adam öldü, avluda görünmedi.
Suçlular arasında,
Kaldığını anladım, asılı, dimdik onun,
Tutukların diliyle, kapkara kutusunda,
Artık görmeyeceğim demek onun yüzünü
Yaradan'ın bu eşsiz, güzelim dünyasında.

Fırtınaya tutulmuş iki gemiymiş gibi
Karşılaşdık onunla ikimiz ayrı yolda:
Ne işaret verişdik, ne de tek bir kelime,
Denecek tek kelime yoktu ki aramızda;
Hem mutlu bir gecede olmadı buluşmamız,
Tam karşıt, utanç veren bir günün ortasında.

Zindan duvarlarıydı ikimizi kuşatan,
Biz iki mutsuz, yalnız:
Dünya ikimizi de öte atmış koynundan,
Tanrı silmiş, Tanrısız:
Günahları kollayan bir demir kapan
Ortasında kıskıvrak kıstırılıp kalmışız.

III

Sert taşla döşelidir İdamlık Avluları,
Yüksek duvarlarından süzülür sızıntılar,
O, havaya böyle bir yerde çıkarılırdı,
Yoğun bir gök altına,
Dört yanını çevirmiş dolaşan Gardiyanlar
Kendi ölmesin diye adamı kollarlardı.

Bazan da otururdu kuşkul gözcüleriyle
Gece gündüz demeden acısını izleyen;
Ağlamak için bile kalkarsa gözetleyen,
Secdeye varmak için yere çömelse bile;
Kendisini çalmasın asılacağı ipden,
Diye gözleyenlerle.

Vali kesinlik yanlı,
Kurallara bağlıydı:
Doktora göre Ölüm
Bilimsel bir olaydı:
Ve Din-Adamı her gün iki kere uğrayıp,
Dinsel konularda bir özet bırakmakdaydı.

O her gün iki kere piposunu içiyor,
Bir bardak birasını:
Görünüşü kararlı,
Korkusuzdu, içinde bir yer yokdu korkuya;
Kıvançlı olduğunu sık sık belirtiyordu,
Asılacağı günü yakınlaşıyor diye.

Acaba niçin böyle garip konuşuyordu,
Hiç bir bekçisi ona bunu soramazdı ki:
Bekçilerin ağzı var, dili yok olmalıdır,
Böyle olagelmişdir bekçiliğin ödevi,
Bekçilerin olmalı dudaklarında kilid
Yüzleri duvar gibi.

Bekçiler duygulanıp çaba gösterseler de
Acısını paylaşıp onu avutmak için:
Elinden ne gelir ki İnsan Merhametinin
Kıstırılmışsa eğer bir Ölüm Hücresinde?
Bağışlayan hangi söz böylesine bir yerde
Yardım yerine geçer bir yoldaşın gönlünde?

Avluda süklüm püklüm dökülerek dolaşan
Bir Deli Sürüsüydük!
Umursamayorduk hiç, biliyorduk ki bizler
Şeytan'ın Sürüsüydük:
Kabak kafamız, ağır adımlarımızla biz
Maskara Sürüsüydük.

Lime lime parçalar katranlı halatları
Kanlı kör tırnaklarla;
Kapıları ovalar ve yerleri silerdik,
Boyuna temizlerdik demir parmaklıkları:
Peşpeşe sabunlardık tüm tahta kısımları,
Gürültüyle çarpardık yerlere kovaları.

Torba çuval dikerdik, ocakda taş kırardık,
Toz-toprak başarırdık tüm pasaklı işleri;
Teneke seslerine dualar karışırdı,
Değirmende terlerdik:
Gene de hepimizin, hepsinin yüreğinde
Yılgı durgun yatardı.

O kadar durgun, derin yatıyordu ki her gün
Yosunlara takılmış çevrik dalga gibiydi:
Ama kanıksamışdık kara kaderimizi
Ki tuzağını kurar aymaz'ın, kötülerin,
Taa ki bir gün derbeder, çalışmadan dönerken
Geçdik yeni kazılmış bir mezarın önünden.

Esneyen bir ağızla o sarı çukur bile
Sabırsızlık içinde bir canlı bekleyordu;
Bağırıyor gibiydi kan için çamur bile
Susamış asfalt yola:
Biliyorduk ki bizler, bir sabah gün doğmadan
İçimizden birisi asılacakdı daha.

Doğru içeri girdik, yüreklerimiz buruk
Ölüm, Ürkü, Kaderdi gözümüzde okunan:
Ve cellâd elindeki küçücük çantasıyla,
Geçdi ayak sürüyüp kasvetin arasından:
Tüylerim diken-diken sonumu tasarladım
Numaralı mezarım beliriverdi o an.

✦

Tüm ıssız koridorlar o günün gecesinde
Korkunun biçimleşmiş görüntüsüyle doldu,
Bu demirden şehir'in bütün köşelerinde
Sesleri duyulmayan birçok ayak gezindi,
Ve yıldızları bile örten parmaklıklardan
Beyaz yüzlü insanlar bakınıyor gibiydi.

O, yatmış, rüya gören biri gibi, uzanmış,
Sanki hoş bir kırlıkda serilmiş uyuyordu,
Gözcüler kollayordu onu bu uykusunda,
Hemen hepsi şaşırmış;
Nasıl bu kadar tadlı uyuyabiliyordu
Ölümün kapısında.

Uyuyamaz bir türlü ağlamakla yüz-yüze
Gelince o güne-dek gözyaşı dökmemişler:
Yani bizler gibisi — aymaz, kaçak, kötüler —
O son gece bitmedi, uzadıkça uzadı,
Acılı ellerine sığınmış her bir baş'dan
Bir başkası adına duyulan korku sızdı.

Ki ne korkunç bir şeydir
Başkasının suçunu o imiş gibi duymak!
İçinde Kötülüğün o keskin Kılıcını
Yüreğinin sonuna kadar saplanmış duymak,
Erimiş kurşun gibi akan gözyaşlarımız,
Bizim dökmediğimiz bir kan için ağlamak.

Keçe kunduralarla bekçiler sessiz-sessiz
Kilidli kapıların önünden geçerlerken,
Gözetleyip görünce tüm şaşkına döndüler,
Yerde gri biçimler, çömelmiş dua eden,
Secdeye varmışlardı, şaşkınlıkla gördüler;
Dua etmezdi oysa hiç birisi önceden.

Bütün gece boyunca diz-çöküp dua ettik,
Bir ölünün ardından yas tutan biz deliler!
Gece yanlarında beliren titrek tüyler
Ölü arabasının sorgucuna benzedi:
Bir süngerin emdiği acı şarap gibiydi
Pişmanlığın lezzeti.

✦

Boz horoz öttü öttü, al horoz öttü öttü,
Ama tan ağarmadı, gün doğmadı bir türlü:
Yılgınlık'ın yabansı, eciş-bücüş cinleri,
Koğuşlara üşüşdü:
Karanlıkları seçen korku görüntüleri
Çevremizi bürüdü.

Görünüp kayboldular, kaybolup göründüler,
Sisde yolcular gibi:
Kıvıl-kıvıl bir cümbüş,
Hızla kayıp geçdiler, sanki hora tepdiler,
Hiç durup-dinlenmeden, bir an ara vermeden
Korku görüntüleri düğün-bayram ettiler.

Garip ince gölgeler gelip-gelip gittiler,
El-ele tutuşdular:
Dönüp-dönüp durdular, karman-çorman gölgeler
Ağır bir dansdı sanki:
Biçimsiz görüntüler hecin dansı ettiler
Kumlarda rüzgâr gibi!

Fır-dönmeleri gibi, tek ayak, kuklaların
Topaç gibi döndüler:
Korkunun ıslığıyla vınlayan kulakların,
İçine üflediler,
Sanki, gürültüsüyle bitmez şarkılarının,
Ölüyü uykusundan kaldırmak istediler.

"Oho!" diye bağırıp, "dünya geniş, büyükdür,
Kıskıvrak bağlanırsa topallaşır insanlar!
Şans tanımak gerekir bir iki kez insana
Büyüklük gereğince,
Hiç bir şey kazanmazlar Suçlarla oynayanlar
Utancın bu Evi'nde."

Boyunları bükükdür böyle zavallıların,
Zaten zoraki sürer yüzeysel neş'eleri:
Dört yanları çevrikdir bu türden adamların,
Hür değildir onların yürüyüşleri bile,
Kanayan yarasıdır bunlar hâlâ İsa'nın,
Görünüşleri bile.

Dönüp-dönüp durdular, kıvrılıp büküldüler;
Bazısı çifter-çifter;
Fahişe çalımıyla kırıtıp süzüldüler
Bazıları yan yana merdivenlerden çıkıp:
Alaylarla gizlenmiş şeytanca göz ettiler,
Bütün bunlar bizleri duaya yönelttiler.

Tan yeli inildeyip esmeye başlamışdı,
Gece bilmedi bitmek:
Kocaman tezgâhında kasvetin kara ağı
Dokundu ilmek-ilmek:
Ve biz dua ederken korkulara kapıldık,
Güneşin Adaleti güne ne getirecek.

İnildeyen tan yeli boyuna esdi, esdi
Zindan duvarlarının ağlayan yüzlerinde:
Çelik tekerlek gibi
Ağır dakikaların ağır izini sezdik:
Ey inleyen tan yeli; bizler ne yapmışdık ki
Buna tanık edildik?

Sonunda, görür oldum, gölgeli demirlerin,
Kurşunlardan örülmüş kafesleri andıran,
Kireçli duvarıma çarpan gölgelerini
Döşekimin yanından,
Anladım ki dünyanın bir yerinde o sabah
Tanrının korkunç günü başladı kırmızıdan.

Saat altıda herkes süpürdü hücresini,
Yedide her şey sakin,
Çok güclü bir kanadın savurduğu esinti
Dolduruyor gibiydi her yeri derin derin,
Buz gibi nefesiyle çünkü Ölüm Perisi
İçeriye girmişdi ölüm getirmek için.

Öyle debdebelerle alay-bayrak geçmedi,
Ne de masalda gibi beyaz bir biniciydi.
Üç metre ipi vardı, bir de tahta parçası
Asmanın araçları böyle yalın şeylerdi:
İşte bu aşağılık iple ecel Elçisi
İş-başına geçmişdi.

Bizler bir bataklığa saplanmışlar gibiydik
Bir yoğun karanlıkda yol bulmaya çalışan:
Dilimiz varmayordu dua etmeye bile,
Kendi acılarımız silinmiş aklımızdan:
Hepimizin içinde bir şey yıkılıp ölmüş,
Umud denen o şeydi içimizde yıkılan.

Dümdüz işler İnsanın amansız Adaleti,
Aynı sertlikle vurur eziklere, güclüye,
Yönünü çevirmeden:
Ölüm sunar elinden:
Demir ökçeyle ezip geçer güclü olanı,
En büyük ölüm veren!

Ve sekizi bekledik:
Dillerimiz şişmişdi, susuzluk içindeydik:
Ve sekizin vuruşu Kader vuruşu oldu
Bir insana son veren,
Ve Kaderin elinde kaygan bir ilmek vardı
En iyi olanı da, en kötüyü de çeken.

Hiç bir işimiz yokdu,
Gelecek işarete hazır durmakdan başka:
Issız bir vâdideki taşlara benzeyorduk,
Donmuş oturuyorduk, sessiz, hiç konuşmadan:
Ama göğüslerimiz çarpıyordu boyuna,
Sanki bir deli tambur çalıyordu durmadan!

Birdenbire bir vurgu, saat sekizi vurdu
Cezaevi'nin soğuk havası çalkalandı,
Zindanın her yanından bir uğultu duyuldu,
Gücsüz umudsuzluğun bu son uğultusuydu,
Bataklıkları sarsan bir çığlık gibiydi bu,
Bir cüzamlı, ininde sanki bağırıyordu.

Nasıl çok korkunç şeyler görülürse uykuda
Bir rüya aynasında,
Gözümüzün önünde, yağlı ip sarkıyordu
O idam sehpasında,
Cellâdın düğümüyle yarı kalan duanın
Boğulduğunu duyduk çığlıklar arasında.

Ve onu öylesine sarsan bütün acılar
Acı haykırışında,
O sonsuz pişmanlığı, döktüğü kanlı terler,
Kimseler bilmez bunu benim bildiğim kadar:
Bir yaşamdan fazla bir yaşamla yaşayanlar
Ölürler bir'den fazla.

IV

Dinsel tören yapılmaz
Adam asılan günde:
Ve çok üzgündü Papaz,
Hüzün, soluk yüzünde,
Kesilse kanı akmaz
Can kalmamış gözünde.

O gün öğleye kadar bizi bırakmadılar,
Neden sonra zil çaldı,
Bekçiler, ellerinde çın-çın'lı anahtarlar
Kapılar aralandı,
Demirden merdivenler ağır ağır doldular,
Herkes Cehennemden dışarıya çıkmışdı.

Dışarıya çıkmışdık, Tanrının havasına,
Ama bu kez bambaşka,
Birinin yüzü beyaz, kireçleşmiş korkudan,
Bir başkası kül gibi,
Ve ben hiç görmemişdim bu kadar derdli adam,
Güne böylesi dalan.

Ve ben hiç görmemişdim bu kadar derdli adam.
Böyle dalmış gözleri,
Küçük mavi örtüye,
Zindandaki bizlerin gökyüzü dedikleri,
O mutlulukla geçen, süzülen bulutlara,
O tüm özgürlükleri.

Bizim de aramızda
Boynu bükükler vardı, alnı karalar vardı,
Hepsi de biliyordu, aslına bakılırsa,
Cezaları idamdı:
O vurmuşdu sadece yaşayan bir varlığı,
Bunlarsa ölü olan bir şeyi vurmuşlardı.

Çünkü ikinci kere suç-üstü-suç işleyen
Yeni bir acı için ölmüşü uyandırır,
Çıkarır kefeninden,
Yeniden kan akıtır,
Kana boğar bir daha,
Boş-boşuna yeniden!

✶

Tıpkı maymunlar gibi, palyaço kılığında,
Çizgiler çarpık çurpuk,
Döne döne dolaşdık, sessiz-sessiz, avluda,
Kaygan asfalt üstünde boyuna gezdik durduk;
Dönüp dolaşıyorduk, sessiz-sessiz, avluda,
Birimiz konuşmadı hepimiz birden susduk.

Dönüp-dolaşıyorduk, sessiz-sessiz, avluda,
Boşalmış kafalarda
Çok korkunç Anılardı
Korkunç bir rüzgâr gibi yuvarlanıp savrulan,
Hepsinin de önünde büyük bir Korku vardı,
Ve büyük bir Yılgınlık geliyordu ardından.

✦

Bekçiler her bir yönde gidip geliyorlardı,
Azgınlar sürüsüne göz-kulak olmak için,
Pırıl-pırıldı hepsi,
Bayramlık giysileri takıp kuşanmışlardı,
Ama biz biliyorduk ayaklarında niçin,
Kireç izleri vardı.

Çünkü, orada, açık, kocaman bir çukurda,
Bir mezar değil, şimdi:
Yalnız bir parça toprak birazcık da kum vardı
Ardında o duvarın, o tiksinç duvarların,
Ve biraz kireç vardı, sönmemiş beyaz kireç,
Kefeniydi adamın.

Evet, kefeni vardı o zavallı adamın,
Ona kefen demeye kimin dili varacak:
Derinde, taa derinde, bir duvarın dibinde
Daha çoğaltırcana utancı çırılçıplak
Oradaki o insan ayaklarında zincir
Alevden kefeniyle kuşatılmış yatacak!

Kireç, bir an durmadan
Eti yer, kemiği yer,
Kemiği geceleyin,
Gündüzleri eti yer,
Bir eti, bir kemiği,
Ama her an yüreği.

✶

Üç uzun yıl boyunca ora ekilmeyecek,
Ne bir fidan ne tohum:
Üç uzun yıl boyunca kimse el sürmeyecek,
Ve cascavlak kalacak,
Şaşmış, göke bakacak oradaki o tümsek,
Kınamadan bakacak.

Sanırlar ki bir kaatil yüreğiyle boyalar
En küçük bir tohumu.
Ki hiç doğru değildir! Tanrınındır topraklar
Herkesin sanısından daha iyidir toprak,
Kırmızı güller daha al al açtığı gibi,
Beyaz güller de beyaz daha bembeyaz açar.

Dudağından, kırmızı al kırmızısı bir gül!
Beyaz bir gül, kalbinden!
Gizli bir düzendir bu aklın eremediği,
Tanrının Hikmetinden,
Kutsal toprağa değen hacı bastonlarının
Dinsel Ulu önünde filizlenmesi gibi

Ama ne sütbeyaz gül ve ne de kırmızısı
Tutukların evinde yeşerip açabilir;
Çakıl-çukul, kırıklar, bir sürü taş parçası,
Orada yalnız bunlar bizlere verilmişdir:
Bilinir ki çiçekler, bir çiçek koklaması
Düz bir insanda bile umudsuzluk giderir.

Ne şarap kırmızısı, ne de beyaz bir gülün,
Yaprakları düşecek,
O toprakla kum tümsek
Tiksinç duvar dibinde,
Oradan geçenlere
Tanrının Oğlu sizin için öldü deyecek.

✶

Şimdi tiksinç duvarı o tutuklarevinin
Onu dört bir yanından kuşatmakda çepçevre,
Gezinemez orada hiç bir ruh geceleyin,
Vurulmuşdur zincire,
Orada yatan o ruh ağlayabilir ancak,
O lânetlenmiş yerde.

Huzur içinde yatar şimdi — o mutsuz adam —
Huzur içindedir o, ya da olmak üzredir:
Onu çılgın kılacak bir şey yokdur orada,
Orada gündüzleri yokdur Korkudan eser,
O yatmakdadır artık ışıksız bir Toprakda,
Ne Güneş doğar ona, ne Ay ışığı düşer.

Bir hayvan asar gibi onu ipe çekdiler:
Çan bile çalınmadı,
Bir duacığı bile ondan esirgediler,
Onun korkmuş ruhuna huzur verirdi oysa,
Çabucak onu alıp çabucak götürdüler,
Attılar bir kovuğa.

Soyuverdiler hemen bekçiler çabuk-çabuk,
Sinekler konsun gibi:
Eğlendiler morarmış şişmiş boynuyla onun,
Dışına fırlamışdı bakakalmış gözleri:
Üstünü örterlerken gülüyordu hepsi de,
O ise yatmakdaydı kefeninin içinde.

Papaz dua etmedi,
Şerefsiz mezarının önünde diz çökmedi:
Kutsamadı mezarı İsa'nın İşareti,
Oysa ki o İşaret günahkârlar içindi,
Oysa ki bu adam da onlardan birisiydi,
Ve İsa da onları kurtarmaya inmişdi.

Ki herşey yolundaydı; o, sadece Yaşam'ın
Bilinen sınırının ötesine geçmişdi:
Artık dolduracakdı yabancı gözyaşları
Çoktan kırılmış olan Merhamet çanağını,
Çünkü kötü kişiydi ona yas tutacaklar,
Zaten kötü kişiler her zaman yaslıdırlar.

V

Bilmiyorum Yasalar doğru, yerinde midir,
Tüm yanlış mıdır yoksa;
Bütün bildiğimiz biz tutukları zindanın,
Duvar sağlamdır oysa;
Her günü yıl gibidir önünde yolumuzun,
Öylesine bir yıl ki, günleri yıldan uzun.

Bildiğimce, her Yasa
İnsanın İnsan için yaptığı o Yasalar,
Kardeşini öldüren o ilk İnsandan beri,
Acılar dünyasının başlamasını Sağlar,
Buğdayları savurur oysa sapları saklar
En kötü elekleri kullanan o yasalar.

Bildiğim bir de şu ki, — ne kadar doğru olur
Herkes böyle bilseydi —
İnsanların yaptığı her bir tutuklarevi
Utanç tuğlalarıyla kurulup yapılmışdır,
İsa görmesin diye parmaklık takılmışdır
İnsanın kardeşini nasıl da ezdiğini.

Önce parmaklıklarla bozup güzelim ayı,
Sonra da saklayorlar güneşi insanlardan:
İyice örtmek için o Cehennemlerini,
Çünkü onun içinde öyle şeyler olur ki;
Ne O Tanrı'nın Oğlu, ne de bir İnsanoğlu
Göremesin içini!

✶

En iğrenç davranışlar, zehirli otlar gibi,
Bu ortamda gelişir,
İnsanların yalnızca en iyi yönleridir
Orda solar körlenir:
Soluk benizli Acı tutmuşdur kapıları,
Umudsuzluk Bekçidir.

Korkmuş küçük çocuğu açlıkdan öldürürler
Ağlatıncaya kadar:
Zayıfı kamçılarlar, hırpalarlar aptalı,
Maskaradır yaşlılar,
Bazıları çıldırır, tümü de beter olur,
Ve ağız açdırmazlar.

Barındığımız o dar hücrelerin tümü de
Kenef gibi yerlerdir,
Kokuşmuş solukları yaşayan Ölümün de
Daha boğucu kılar demirli pencereyi,
Ve toz olur her bir şey, Arzu'dan başka her şey
İnsan makinesinde.

İçtiğimiz acı su
Bulantı uyandırır balçıklı tortuları,
Özenle tarttıkları acı ekmek parçası
Toztoprak artıkları,
Ve hiç yatmayan Uyku
Yürür, dehşet-gözleri Zamana bir yalvarı.

✶

Bir yandan cılız Açlık, öbür yandan Susuzluk
Engerekle boğuşan karayılan gibiydi,
Hiç birimiz bunları pek umursamayorduk,
Bizi asıl yıldıran, öldüren hepimizi
Gündüzleri ocakda taş kırıp taşıyorduk
Gece her taş bizlerden birinin yüreğiydi.

İçlerimiz kararmış gece yarılarında,
Karanlık hücremizde,
Kol çevirir ip yolar,
Cenkleşir herkes ayrı kendi Cehenneminde,
Sessizlik bu anlarda yıldırır sanki boğar
Kat kat daha belirir çanların seslerinde.

Bir insan sesi olsun duyulmaz hiç bir zaman
Bir söz söylesin tadlı:
Gözleyen göz kapıdan
Acısız, sert bakışlı:
Çürürüz biz burada, çürürüz hiç durmadan,
Ruhumuz, bedenimiz solarız içli dışlı.

Yaşamın zincirini paslandırırız burda
Alçalmış ve yapyalnız:
Kimi küfürler eder, kimi ağlar bir yanda,
Hiç ses etmez kimi de:
Tanrının Yasaları iyi, ölümsüzse de
Kırar en taş yüreği, en katı kalbi bile.

Ve kırılan her yürek,
Hücre ya da avluda,
O kırık kutudur ki bağışlamış severek
Nesi varsa Tanrıya,
Cüzamlıların bile kirli yuvalarında
O esmişdir değerli bir sümbül kokusuyla.

Ah! mutludur onlar ki kırılabilir kalbi
Af katına ererler!
Hem insan başka türlü yönünü nasıl bulur
Ve Günahlardan nasıl ruhunu çekip, siler?
Kırılmış yüreklerden başka nasıl, nereden
Efendimiz İsa'mız ruha süzülüp girer?

✶

Ve o şişmiş morarmış boyunuyla o adam,
O dışına fırlamış, gözleri baka-kalan,
Kutsal elleri bekler.
O eller ki Hırsız'ı Cennete ulaşdıran;
Ve yanık yürekleri pişmanlık duyanlardan
Tanrı uzak değildir, uzak kalmaz onlardan.

Kararı açıklayan allar giyinmiş Yargıç
Üç hafta bırakmışdı ona yaşamak için.
Yalnızca üç haftacık, sıyrılabilmek için
Gönülünü Ruhunda kemiren çatışmadan,
Ve temizlesin diye bulaşdığı kanlardan
Bıçak tutmuş elini.

O da kan gözyaşıyla elini temizledi.
Çeliği tutmuş olan;
Çünkü yalnız ve ancak kanı kan temizlerdi.
Yalnız gözyaşlarıydı yaralarını saran:
Ve taa Kaabil'den gelen o kırmızı lekeydi
İsa'da kar beyazı, İsa'da ak-pak olan.

VI

O Reading zindanında Reading iline yakın
Şimdi bir çukur vardır çok alçakça bir çukur,
Bir mutsuz adam şimdi yatmakdadır orada
Alevin dişleriyle delik deşik olmuşdur,
Yatmakdadır yakıcı bir kefene sarılmış
Mezarında ad yokdur.

İsa çağrısına-dek ölülerin, orada,
O, sessiz yatacakdır:
Hiç bir gerek yok artık aptalca gözyaşında,
Ve onun için artık sızlanmak boşunadır:
Sevdiği bir kadını öldürmüşdü bu adam,
Bu yüzden asılmışdır.

Ama herkes de gene sevdiğini öldürür,
Bu böylece biline,
Kimi bunu kin yüklü bakışlarıyla yapar,
Kimi de okşayıcı bir söz ile öldürür,
Korkak, bir öpücükle,
Yüreklisi kılıçla, bir kılıçla öldürür.

Oscar Wilde

1854 • Doğuşu: Dublin, (İrlanda) 16 Ekim.
Adı: Oscar Fingall O'Flaherty Wills Wilde.
Ailenin ikinci erkek çocuğu.
Babası: Dr. William Wilde. (Sonraları Sir.)
Annesi: Jane Francesca Elgee (Speranza adı ile ünlü bir yazar.)
("Larousse" sözlüğünün yanlışlığından ötürü yalnız Türkiye'de değil, Fransa'da bile doğumu çok kere 1856 sanılmışdır.)

1864 • Okul: "Portora Royal School".

1867 • 23 Şubat: Kız kardeşi Isola'nın ölümü.

1871 • Trinity College (Dublin)'in giriş sınavlarını, burslu öğrenci olarak parlak bir derece ile kazanıyor.

1872 • Bir edebiyat ödülü kazanıyor.

1873 • Üniversite bursu için seçilmesi.
Dublin Üniversitesi.

1874 • Grekçe'den altın madalya kazanıyor.
• Oxford, Magdalen College'e giriş.

1875 • İtalyaya gidiş.
• Dublin'de ilk şiiri yayınlanıyor: Grekçe'den bir çeviri.

1876 • Babasının ölümü.
• Oxford'da bir edebiyat ödülü kazanıyor.

1877 • İtalya'ya ve Yunanistan'a yolculuk.

1878 • Edebiyat ve şiirde iki ödül kazanıyor. Oxford'da öğrenciliğin bitişi. Edebiyat Fak. diploması. "İleride, cezaevinden yazdığı bir mektupda: Yaşamımın önemli tarihleri babamın beni Oxford'a göndermesi ile toplumun cezaevine göndermesi yıllarına rastlar" deyecekdir.

1881 • Şiirlerinin Amerika (Boston'da) yayınlanması.

1882 • 2 Ocak'da New-York'a varış.
• Orada bir yıl konferanslar veriyor. (200'den fazla) 27 Aralık'da İngiltere'ye dönüyor.

1883 • Paris'e gidiş.
• İngiltere'de konferanslar.
• Geçen yıl yazdığı "Vera" adlı oyununun sahneye konulmasında bulunmak için Amerika'ya gidiyor.

1884 • 29 Mayıs'da Londra'da Constance Lloyd ile evleniyor. Balayı: Paris'e gidiyorlar.
• Chelsea'ye (Londra) yerleşiyorlar.
• Bu evlilikden 2 oğlu olmuşdur.

1885 • "Mr. Whistler'in saat 10'u" adlı yazısı.

1886 • Çöküşün (1895'de 2 yıl kürek cezası) başlangıcını hazırlayan yaşam.

1887 • "Canterville Hayaleti"
• Haziran'da: «Kadın Dünyası» Dergisinin editörlüğü.

1888 • "Mutlu Prens ve Başka Öyküler" adlı kitabı: Övgüler kazanışı.

1889 "Mürekkepli Kalem, Kalem ve Zehir", "Yalan'ın Çöküşü", "Mr. W. H.'in Portresi" yazılarının dergilerde yayınlanması.

1890 • "Dorian Gray'in Portresi"nin yazılışı.
• "Sanatçı Olarak Eleştirmen" yazısı.

1891 • "Padua Düşesi"nin başka bir ad altında yazarı bellisiz olarak, (New-York), Broodway Tiyatrosu'nda oynanışı.
• "Sosyalizmde İnsan Ruhu"
• Dorian Grey'in 24 Nisan'da kitap olarak çıkışı.
• 2 Mayıs: "Niyetler"
• Temmuz'da : "Lord Arthur Savile'in Cürmü ve Başka Öyküler."
• Haziran – Ağustos aralarında Lord Alfred Douglas ile tanışması.
• Kasım'da: "Narlı Ev"

1892 • 20 Şubat: "Lady Vindermere'in Yelpazesi."
• Haziran: "Salome", oyunun hazırlanışı, provaları fakat oynanması için izin verilmemesi.

1893 • "Salome"nin Paris'de yayınlanışı. (Wilde, Fransızca yazmışdır. İngilizceye bir yıl sonra Lord Alfred Douglas'ın çevirisi ile geçmişdir.
• 19 Nisan: "Önemsiz Bir Kadın"ın Londra'da oynanışı.

1894
- 2 Nisan'da Lord Alfred Douglas'ın babası Queensberry Marki'si ile çatışması.
- Haziran'da: Babanın Wilde'a evinde hakaret etmesi üzerine Wilde'ın Marki'yi evinden kovması skandalı.
- 11 Haziran: "Sphinx"
- 15 Eylül: Oscar Wilde ile Lord Alfred Douglas'ın arkadaşlıklarının "Yeşil Karanfil" adlı bir taşlama yazısı ile anlatılması. (Yazan: Robert Hichens).

1895
- 3 Ocak: "İdeal Bir Koca"nın Londra'da oynanışı.
- 14 Şubat: "Ciddi Olmanın Önemi" Londra'da oynanıyor.
- 18 Şubat: Bir kulüpde Marki ile Oscar Wilde'ın çatışması atışması.
- 2 Mart: Wilde'ın şikâyeti üzerine Marki'nin tutuklanıp, hakaret ve tehdidden sorguya çekilmesi.
- 12 Mart: "İdeal Bir Koca"nın New York'da oynanması.
- 3-5 Nisan: Marki'nin yargılanması, ve beraat etmesi.
- 5 Nisan: Marki'nin, Wilde'a gayri ahlâki yaşam gerekçesiyle dava açması, ve Wilde'ın tutuklanması. Kefaletle serbest bırakılması.
- 26 Nisan - 1 Mayıs: Duruşmalar. Jurinin itti fakı sağlanmadığından bu birinci yargılamanın düşüşü.
- 22 - 25 Mayıs: İkinci yargılanışı. Jürinin Wilde'ı suçlu bulması üzerine Yargıç'ın, ona, verebileceği en ağır ceza olan cezayı vermesi : 2 yıl kürek cezası.

- 26 Ağustos: Yazar Robert Sherard Wilde'ı Wandsworth Cezaevi'nde ziyaret ediyor.
- 21 Eylül: Karısı ziyarete geliyor. Mallarına el konuluyor.
- Wilde, Reading Zindanı'na aktarılıyor.
- Ekim: "Dorian Gray'in Portresi" tekrar yayınlanıyor.

1896
- 3 Şubat: Annesi Lady Wilde'ın ölümü.
- Paris'de "Lugne Poe" Salome'yi sahneye ko yuyor ve Herod'u oynuyor.

1897
- Cezaevinde, yazı yazma izni veriliyor.
- "De Profundis"in hazırlanışı.
- 19 Mayıs : Hapisden çıkış.
- Berneval'e gidiş. "Reading Zindanı Balladı"na başlaması.
- 24 Ağustos : Ballad'ın bitişi. Napoli.
- 5 Eylül: Lord Alfred Douglas ile buluşması. (1898'de ayrılıncaya kadar).

1898
- 13 Şubat: Ballad'ın Londra'da basılması.
- 7 Nisan: Karısının ölümü. Cenova.

1899
- Şubat: Karısının mezarını ziyareti.
- Ballad'ı basan yayınevi "Ciddi Olmanın Önemi"ni yayınlayor.
- Mart: Büyük kardeşi William'ın ölümü.
- Haziran: Ballad'ın 7. baskısı.
- Ballad'ın yayıncısı "İdeal Bir Koca"yı yayınlayor.
- İsviçre, İItalya ve Fransa'da gezintiler.

1900
- Ağustos: Parise dönüş.
- 10 Ekim: Ameliyat geçiriyor.
- 29 Kasım: Katolik Kilisesi'ne Giriyor: Dinsel Töreni Robert Ross sağlamışdı. Çağır dığı Papaz gerekenleri yaparken Oscar Wilde komada idi.
- 30 Kasım: Ölümü. Alsace Oteli, Cuma, Saat 13.50. Menenjit.
  (Başucunda Robert Ross ve Reginald Turner bulunuyordu.)
- 3 Aralık: Paris'de "Bagneux" mezarlığına gömülüyor.
- Cenazesine gelenler: Dr. Tucker, Robert Ross, Alfred Douglas, Reginaid Turner, Maurice Gilbert, öldüğü otelin işleticisi, otelden iki işçi ve kimlikleri öğrenilememiş üç kişi. Törende otel işleticisinin küçük bir çelengi vardı. Müşterisinin adını ve sanını kavrayamadığı, edebiyatla ilgisi bulunmadığı için, Wilde'ın ölümü üzerine yankılanan çevresinin etkisinde kendisini borçlu saymış, yaptırdığı çelengin üzerindeki kordelaya "Kiracıma" yazısını yazdırmışdı. Bir başkasında da "Otel İşçileri" yazıyordu. İngiliz dostlarının 24 çelengi vardı. Bagneux mezarlığının yetersizliği yüzünden 1910 Eylül'ünde mezarı ünlü kişilerin gömüldüğü Pere-Lachaise'e geçirilmişdir.

BALLAD'IN ÖYKÜSÜ

"Reading Zindanı Balladı" İngiltere'de 1895-1897 arasında iki yıl kürek cezasına uğratılmış bir yazarın, cezaevinden çıktıkdan sonra gittiği Berneval'de başlayıp Napoli'de bitirdiği bir kitabdır. Birçok özellikler taşıyan bu kitabın basım öykülerini, yazarının ve çağının ilişkileri arasında gözden geçirmek, onun dayandığı olay ile birlikde incelemek gerekir.

Kitap ilkin, Londra'da 24 Ocak 1898'de 400 basılmaya başlanmış, bunun hemen ardından 8 Şubat'ta 400 daha eklenerek 800'lük birinci baskı yapılmış ve 13 Şubat (ya da 14 Şubat Pazartesi) 1898'de kitapçı Leonard Smithers eliyle satışa çıkarılmışdır. Öbür yayıncıların ve kitabçıların basmakdan çekindiği bir kitabı **(bir suçlunun kitabını)** basmak, o çağın İngilteresinde az önemli değildi. Simithers ilkin, birinci baskının birkaç yüz olmasını isteyordu. Dieppe'de yazar ile ilk karşılaşmalarını Robert Ross'a bir mektubunda anlatan kitapçı, Wilde için: "İyiden iyiye sarhoşdu, ama şendi" der. Birinci baskıdan 30 kitap da özel olarak Japon kâğıdına basılmışdı. Ama üzerinde ne basımevinin adı vardı ne de yayınevinin adresi. Yazarının da adı yokdu. **Reading Zindanı Balladı .— C. 3. 3.** yazıyordu kapağında. Bu marka Oscar Wilde'ın Reading Zindanı'ndaki sicil numarası idi: C bölmesi, üçüncü koğuş, üçüncü hücre..

Kitab hazırlanırken başında bir sunu yazısı bulunuyordu:

"Cezaevinden çıktığımda bazıları beni giyim-kuşam'larla karşılamaya geldiler.

Ve yeyeceklerle, ve bazıları da akıllı öğüdlerle.

Siz ise bana, bağrınızı açtınız."

Bu sunuş Robert Ross içindi ve buna benzer biçimde "De Profundis"de de vardı. 28 Mayıs 1897 mektubunda Wilde, Ross'a şöyle yazıyordu:

"Ben cezaevinde sizden ya da size yazdığım kitabımda bir tek yanlışlık yaptım. Şiirimin şöyle okunması gerekir:

Cezaevinden çıktığım zaman siz beni giyim-kuşam'larla beklediniz, yeyeceklerle ve akıllı öğüdlerle. Siz beni sevgi ile beklediniz."

Bu sunu editörün isteği üzerine çıkarılmışdır.

24 Şubat 1898'de, 1000 ikinci baskı çıkdı. Bazı önemli düzeltmeler birinci baskıya yetişememişdi, bunda düzeltildi.

Bir hafta kadar sonra, mart başlarında 99 tane olan üçüncü baskı çıkdı. Bunda, yazarın el yazısı ile imzası siyah olarak, kitap numarası ise kırmızı mürekkep ile Smithers'in el yazısı ile konulmuşdu.

O günlerde, 4 Mart, 1200 dördüncü baskı yayınlandı.

Şiir yankı uyandırmışdı, istekler çoğalıyordu. Beşinci baskı da, 17 Mart'ta 1000 tane basıldı. Altıncı baskı 21 Mayıs 1898'de, 1000 basıldı.

Kitabın yedinci baskısı, 23 Haziran 1899'da 2000 yapıldı. Bunun kapağında C. 3. 3. sicil numarasının altında parantez içinde yazarının adı, Oscar Wilde yazıyordu.

Leonard Smithers'in, bundan sonra, 19 Aralık 1907'de ölümüne kadar resmen baskı yapmayıp, sürekli olarak kaçaklama baskılara devam ettiği sanılıyor. Bu arada bir de el dizgisi başka bir kaçak baskı ele geçirilmiş ve yazarın vasiyetini yürüten kişinin (Robert Ross) şikâyeti üzerine yapanlar yakalanmışdır.

1908 yılında, "Reading Zindanı Balladı" da Oscar Wilde'ın, ilk "Bütün Eserleri" yayınının "Şiirler" kitabına alınmışdır.

Kitabın baskıları süresince Wilde ile Smithers ve Robert Ross başda olmak üzere, bazı dostlarla iş arkadaşları arasında birçok yazışmalar yapılmışdır. Bu yazışmaların tümü, Stuart Mason'un Walter E. Ledger ile işbirliği yaparak 1914 yılında yayınladığı çok geniş bir kitab olan, Oscar Wilde Bibliyografyası'ndadır.

Oscar Wilde, 1897 yılında Dieppe yakınında Berneval'de yazmaya başladığı Ballad'ını uzun süredir tasarlamakdaydı. 19 Temmuz 1897 mektubundan:

"Şiirimin üzerinde çalışmakdayım. Şiir güç bir sanat, ama yaptığımın birçok yönlerini seviyorum."

Ertesi gün Robert Ross'a yazıyor:

"Şiir hemen hemen bitmiş gibi. Bazı bölümler çok iyi."
24 Ağustos 1897'de, yine Robert Ross'a, değişik bir düşünceyle:

"Şiirim henüz bitmiş değil, ama bugün öğleden sonra bitirmeye kararlıyım. Hemen daktilo edilmeye göndereceğim," diye yazıyor.

"Daktilo edilmişini bir göreyim, onda düzeltmeleri daha iyi yapabilirim. Şu anda el yazısından bıkmış durumdayım.

Aşağıya aldığım bölüm sizce iyi mi? Bana, bir dengesizlik varmış gibi geliyor. Böyle şeyleri konuşmak için burada olmanızı isterdim. Beni çok unutuyorsunuz, aziz çocuk."

(Bu mektubda sözü geçen, III. bölüm, üçüncü altılıkdır ki şiirin son durumunda hiç değiştirilmeden kalmışdır.)

"Suçlunun asılmadan önceki yaşayışını da belirtmek gerekir. Arada bir yere 'kenef' cözğüğünü koydum: çok iyi oturdu."

Oscar Wilde o gün Smithers'e Ballad'ı gönderir:

"Şiiri daktilo ettirip, cumartesi günü bana getirmenizi dilerim. Gelemezseniz posta ile, Dieppe'de Sandwich Oteli'nde Sebastian Melmoth adına gönderiniz, ben orada olacağım. İyi bir kağıda çekilmesini isteyorum, pölür kağıdı olmasın. Gri bir kap geçirilsin. Tam bitmiş değildir, ama daktilo ile yazılmışını görmek isteyorum. El yazımla olanlarından sıkıldım."

(Sebastian Melmoth: Fransa'da yaşadığı sürece kullandığı addır. Takma ad kullanması yüzünden ölümünden sonra polis ve belediye yönünden bir çok zorluklar çıkmış, kuşkular öne sürülmüş, morga kaldırılmak istenmişdi. Tanınmış kişilerin aracılığı ile bu işler zorlukla düzenlenebilmişdir.)

2 Eylülde Smithers cevap verir :

"Dün şiirinizi gönderdim. Onu Aubrey (Beardsley)'e gösterdim, çok ilgi ile karşıladı. Hemen bir kapak yapmaya söz verdi. Bana öyle geliyor ki gene yapmayacak. Bir sürü işlerden, bitirdiği başlayacağı başka kitaplardan söz ediyor.. Ondan bir iş çıkmaz kanısındayım.

Bacağım çok ağrıyor bugünlerde, hiç yürüyemeyorum bile. Rouen'deki buluşma sözümüz gelecek haftaya kalmış oluyor.

Bana daktilo edilmiş kopyayı ya da el ile yazılmışını sizce uygulanmış olarak gönderiniz, ben de size bir prova göndereyim."

Hazırlıklar burada biraz aralanır. Dieppe'de İsviçre kahvesinden yazılmış bir mektup Robert Ross'a, Berneval'deki günlerin son bulduğunu bildirir. (Oscar Wilde burada sessiz bir ortamda dinlendirici sayılacak günler geçirmiş oluyordu.)

"Dönmekte olduğunuza sevindim, çünkü beni Rouen'de İngiltere Oteli'nde bulabilirsiniz. Yarım saat sonra ayrılıyorum. Kısacası, Berneval'e artık dayanamayacağım. Geçen perşembe az kalsın canıma kıyıyordum, o kadar sıkılmışdım.

Şiirimi daha bitirmedim! Sizi gerçekten özledim. Ölümün eşiğinden döndüm diyebilirim: İyi de oldu.

'Florentine Trajedisi, Aşk ve Ölüm'ü yazmayı bir daha denemek üzere Rouen'e gidiyorum.

Evet, Bosie'yi gördüm. Trajedi ve çöküntü duyguları ile onu sevdiğimi, hep sevmiş olduğumu söylemek bile fazla. İyi günlerinde ve tadlılığı üzerindeydi.

Hemen Rouen'e geliniz."

Bu mektupdan da anlaşılacağı gibi huzur günleri gitmişdi. Aşk, ölüm, trajedi, çöküntü deyimleri ortaya çıkmışdı.. İnişin başlangıcı.. Benliğini kapsayan uğursuz kişinin ortaya çıkışı... İki duygusal âşık'ın Napoli'ye gidişleri... Sonu olmayan bir rüyayı yaşamak için... Bu yeniden başlayışın "psikolojik yönden giderilmez" yönünü Ross'a yazar:

"Bir aşk ortamı olmaksızın da; sevmeli ve sevilmeliyim, ödenecek bedeli ne olursa olsun."

Duygularında bir burukluk vardır:

"Gerçek ki, çoğu zaman mutsuz olacağım, ama daha onu (Lord Alfred Douglas) seviyorum; Yaşamımı yıkmış oluşu bile bana sevdiriyor onu. 'Seni seviyorum, çünkü beni yitirdim', bu söz, Anatole France'in, Sainte Claire'in Kuyuları'ndaki nuvellerden birinin son cümlesidir, ki korkunç bir sembolik gerçekdir bu."

Az olan paralarının yettiği birkaç gün boyunca, Wilde

kendisini "çok mutlu" sayıyor, ama yine de bununla yetinmeyerek daha da inandırıcı dayanaklar bulmaya çalışmakdan geri kalmayordu:

"Yaptığımın kaçınılmaz bir yazgı olduğunu saklamayorum; yapılması gerekiyor çünkü bunun. Bosie ile ben birlikde dönmeliyiz. Kendim için başka hiç bir varlık görmeyorum; onun için de öyle, o da başkasını görmeyor, şimdi, bizim istediğimiz tek şey, bizimle uğraşmamaları."

"Güzel bir villa"ları vardı denize bakan, bir de piyanoları. Wilde İtalyanca konuşma dersleri alıyordu. Tek meseleleri vardı, ki onun da çözümü yokdu: geçimlerini sağlayacak kadar bir gelir. Bosie, arkadaşına sığınıyordu, o da, koyu koyu, çalışmaya koyulmak düşünceleri güdüyordu:

"Artık, edebiyat alanında —diye yazıyordu Robert Ross'a,— bana yardım etmeniz gerekeceğine inanıyorum.."

Bundan sonraki yazışmalar, işlerin düzenlenmesi ve ayarlanması için izlenecek yollar, görülmesi gereken kişilerin adları, adresleri, düşünceler ve niyetlerle sürmüşdür. Robert Ross da sonsuz bir çaba ile kendini adadığı bu işlerde her zaman yüksek duygulu bir insan, büyük ve sarsılmaz bir dost olduğunu davranış ve düşünceleriyle göstermekden hiç geri kalmamışdır. *"En az 300 sterlin gerekiyor, en kısa zamanda Pinker'i görünüz.. Ondan 300 elde edebilmek için 500 istemelidir.. şiir Smithers ile birlikde New-York Journal'da da yayınlanmalıdır... şu ajanı görünüz.."* gibi işler.

"Şimdi, şiirin yer yer çok güzel olduğuna inanıyorum...

Bossie üç güzel sone yazdı ki ben onlara: 'Ay'ın

İzleri' (Ay'ın Nakışları demek daha iyi,) deyorum. Çok, çok güzel soneler, onun Mozart sonesini de Musician'a gönderttim. Yarın Florentine Trajedisi'ne başlayacağım. Ondan sonra da "Firavun" piyesine sarılmalıyım."

(Bu kitablar yazılmamışdır.)

Bunların arasında kitabdan gelecek paralar, şiirin günlük bir gazetede yayınlanması ile, ya da Amerika'da yayınlanması ile elde edilecek sterlin ya da dolarlar.. Kitaba konulması düşünülen değerler üzerinde hesaplar..

Bu sıralardadır ki, V. ve Vi. bölümlerini 2 Ekim 1897 tarihli mektubu ile kitapçıya gönderip şiire eklemiştir. Mektubların çoğunda olduğu gibi ya gelmiş olan bir para için ince teşekkürler ya da bu mektubda olduğu gibi paraca sıkışık durumun bildirilmesi..

Gene bu günlerde şiire dört altılık daha katılması için gönderdiği bir mektubunda: Altışar satırdan yirmi dört satır tutan bu parçanın, romantiko-realist özelliklerine dokunduktan sonra, herhangi bir şiir pazarında bunların her satırının bir sterlinden fazla edeceğini sözlerine ekliyor ve onların II. bölümdeki altıncı altılıkdan sonra konulmasını dileyor. Şimdi öbürlerine göre az olan II. bölümün hem düzeldiğini hem de onların oraya girmesinin çok iyi olduğunu anlatıyor.

Ertesi sabah, bir pazar günü, Ballad konusundaki bütün son durumlardan Robert Ross dostunu aydınlatıyor:

"...Smithers'e, araya koyması için dört altılık daha göndermiş bulunuyorum ki, aralarında çok iyi olan

biri, sizin tam tutmadığınız romantik tondadır, ama, o da sonuçda şiire bir denge verecekdir."

(Burada sözünü ettiği altılık, şiirin II. bölümünün dokuzuncusudur.)

"III. bölümün ikinci ve üçüncü altılıkları dışında, artık şiiri tümü ile sevmekdeyim. O ikisini bir türlü yerlerine iyi oturtamadım...

Yaşayışımızdaki yalnızlık burada çok iyi ve ona da, bana da hiç yazan yok. Birbirimizi mutlulukla seviyoruz, bir de paramız olsa, tüm mutlu olacağız. Bosie gene her zamanki gibi meteliksiz...

Smithers iş konusunda benimle ilgilerinde gevşek davranıyor. Bu çok sıkıcı.. Şiirim üzerinde sizden uzun bir mektup bekleyorum; onu iyice inceleyiniz rica ederim ve beğenmediklerinizi gösteriniz."

Robert Ross, Londra'daki bütün işleri yapıyor, Wilde ile Lord Alfred Douglas'ın yeniden buluşmalarından üzüldüğü halde, yardım ve ilgilerinde hiç bir kısıntı yapmadan çalışıyordu. Wilde, onun dostluğunu her zaman, yeri gelince belirtmişdir. Wilde, Ross'un öğütlerini, eleştirilerini de öğrenmek isterdi. Ross'un dediklerinin üzerinde durur, her şey bir yana, düşünüp cevaplarını verirdi.

Bunlardan birinde:

"Eleştirdiğiniz noktaların büyük bir parçasında sizinle birlikim. Şiir, melez bir stilin doğurduğu güçlüklerle çatışmada. Bir bölümü gerçeksel, öbürü ro-

mantik, bir bölümü şiir, öbürü propaganda. Bunu tüm paylaşıyorum sizinle, ama gene de ilginç bir sonuca yöneldiğine inanıyorum bu stilin; bir başka yönden ilginç oluşu şiirin sanat yönünden açık vermesine kadar varmayor değilse de.

Sıfatlar konusunda: ben aynı kanıdayım ki şiirde çok 'korkunç', 'ürkünç' geçiyor. Bunun zorunluğu, cezaevindeki şeylerin belirgin bir biçim ve sivrilikleri olmamasında. Örnek olarak: suçluların asıldığı hangar, tepesinde bir camlı delik olan küçük bir barakadır. Margate plajındaki fotoğrafçı barakalarından biri gibi. On sekiz ay boyunca ben onu, tutukların fotoğraflarının çekildiği yer sandım: onun belireceği bir sıfat yok idi. Ona niçin 'korkunç' dedim? Onun ne amaçla kullanıldığını anladıktan sonra, o bana o etkiyi yaptı da ondan. Aslında, daracık, müstakil, camdan tavanlı, tahtadan hangar gibi bir şeydi.

Bir hücre de öyle, insan ruhuna etkisince, psikolojik yönden belirtilebilir: aslında, orası için, ancak "kireçle aklanmış" ya da "karanlık" denebilir. Konforsuzdur, ayrıcalığı olan bir şeyi yoktur: biçim ya da renk açısından yok sayılabilir.

Gerçekde, bir cezaevini sanat olarak vermek, bir halânın oturma yerini belirtmek kadar zordur. Ondan edebi bir anlatım yapmak gerek ise, şiirde olsun, düzyazıda olsun, sadece duvardaki kâğıdın iyi ya da kötü, temiz ya da karşıtı olduğunu söylemek gerekir. Cezaevinin korkunçluğu, oradaki her şeyin aslında tüm yalın, aşağılık, ürkünç, itici olmasıdır.

"The Musician" dergisi şiiri yayınlamak için çok istek gösterdi: ben istemedim; şimdi ise herhangi bir

İngiliz gazetesini geri çevirmeyeceğim. Musician 50 Sterlin verse çok iyi olur. Ben gene de 'Sunday Sun', ya da 'Reynolds' olsun isterim. 'Saturday' almak isteyorsa iyi, güzel; ben sunarsam olmaz, ama Smithers bunu yapabilir.

Elimde şiirin bir kopyasının bulunmayışı çok canımı sıkıyor. Tam iki hafta önce ona gönderdim. Elimdeki karışık parçaları bir araya getirenmem. Bunu her gün Smithers'e yazıyorum, hiç oralı olmayor. Bundan ötürü onu kınamayorum: yalnız, olanı anlatıyorum.

IV bölümün başını öyle bırakacağım. Yalnız, III. bölümün başından üç altılık çıkaracağım.

Hayâletler, görüntüler konusunda, bence orada çizilen tablonun 'acayipliği' onların konuşu'larını bir ölçüye kadar olagan kılıyor. Bosie de sizin gibi düşünüyorsa da, o da ben de sizin Hamlet'deki hayâlet sahnesi üzerindeki düşüncelerinize katılmayoruz; lirik ve dramatik metodlar ile şiir arasındaki paralel çok ayrık değildir.

Üç gündür hiç param yok, mektup kağıdı bile alamayacak kadar. Sizin kâğıdınızın parçasına yazıyorum."

Wilde'ın durumu iyiden iyiye kötü idi. Karısının aydan aya vermekde olduğu bir para vardı ki, Bosie ile aynı çatı altında oturmamayı öngördüğünden, artık kesilmişdi. Genç adam belirli gelirlerden söz ettiği halde, hiç bir çaba göstermeyordu ve ne de sözlerinde duruyordu. Durumun günden

güne kötüye gitmesi, Wilde'ın Ballad üzerinde gerçekleşmesi çok güç umudlar beslemesine varıyordu. Edebiyat ajanı Pinker'in yüzlerce kitap satacağı düşüncesine saplanmışdı. O gün, 19 Ekim'de, gene bu konuda iki mektub yazdı. Biri yorulmak bilmez dostu Ross'a, öbürü Leonard Smithers'e.

Robert Ross'a:

"Bütün çektikleriniz için sonsuz teşekkür... 500'lük yeni bir basının hesaplarını, masraflarını, yaparken, basının ve yazarın kitapları da gönderildikten sonra:

"....reklam için de 10 sterlinden sonra geriye hiç bir şey kalmayor. Şiiri bir İngiliz gazetesinde de yayınlamak iyi olacak. Ben 'Reynolds' olsun deyorum. Çünkü o alt tabaka arasında çok satıyor. Sempatiden ötürü benim okuyucu kütlemi sağlamış oluyor. Sonra, bu gazete bana hep dürüst davrandı. Pinker bu işi yapabilir. Gazeteden 100 sterlin alınabilir sanıyorum. Eğer bu arada, New York Journal da istekli olursa 250-300 vermek zorunda kalır hiç olmazsa...

'Ve düşkünlerin gözyaşları durmaz' ile şunu son bulmasını istemekde haklısınız ama benim de yapmak istediğim propaganda oradan başlayor. Bunun tümüne galiba 'şiir ve propaganda', ya da 'Dichtug und Warheit' deyeceğim.

Size son yazdığımdan bu yana iki altılık daha ekledim. Seviyorum şunu deyip III. bölümün 32'nci altılıkını yazıyor.

19 Ekim'deki ikinci mektubunda Smithers'e de aynı şeyleri yazıyordu:

"...Şiir 'Chronicle' için fazla uzun. Frank Harris ile aram hiç iyi değil, onunla bir şeyler yapılabileceğine inanmayorum şimdi benim de kendilerinden olduğum sabıkalılar arasında çok satan "Reynolds" en uygunu. Hem böylelikle benzerlerimce de okunmuş olacağım. Benim için yeni bir deneme..."
O gün başka bir dostuna da:

"Ballad'dan kurtulur kurtulmaz, komedimi yazmaya başlayacağım. Şimdilik Ballad önü çekiyor."

30 Ekim 1897 Cumartesi Robert Ross'a, Napoli Posilipe'de, Villa Giudice'den yazıyor:

"....herhangi bir İngiliz gazetesinde şiiri yayınlamak düşünceme karşı olduğunuzu Smithers'den duydum...
Ben de bunun kitabı bozacağına inanıyorum. Sizin de bildiğiniz gibi onu yalnız Smithers'in yayınlamasını isterdim. O da bana şiirin ayrıca bir de gazetede yayınlanmasından bir fayda ummadığını yazdı. Ben bunu para ve geniş okuyucu kütlesi bakımından öne sürüyordum. Ama şimdi onu yalnız Smithers'e bırakmanın daha iyi olacağını sanıyorum..."

Bundan sonra genc işler ve "İdeal Bir Koca"nın basımı üzerinde düşünceler...

("İdeal Bir Koca" piyesini, 1899 Temmuzunda, "Lady Windermere'in Yelpazesi" yazarı adı ile Leonard Smithers yayınlamışdır.)
100'ü özel, yazarının imzası ile ve satış dışı, 30'u da Japon kağıdına olmak üzere kitap ayrıca 1000 basılmışdı, oynanma yetileri Lewis Walter ile H.H. Morell'de idi. Oscar Wilde ile

Frank Harris arasındaki dargınlık, bu kitabın başındaki bir adama yazısı ile son bulmuşdur. Bu barışma, ikisinin de dostları arasında büyük bir sevinç uyandırdı (Frank Harris, Oscar Wilde'ın en iyi biyografisini yazmış olan yazardır.)

"İdeal Koca"nın basımından eline geçen para, 1899 Şubatında çıkacak olan "Ciddi Olmanın Önemi"nin basılmasına karar verilmesi ile Smithers'den aldığı para ve Ballad'ın avansı, Wilde'ın durumunda bir değişiklik yapmadı. Bosie'nin alışdığı yaşama düzenini bunlar karşılayamayor. Oscar Wilde, bütün engellere karşın, gene de şiirin Amerika'da yayınlanması ile gelecek dolarları düşünmek zorunda kalıyordu.

15 Kasım 1897'deki mektubunda Robert Ross'a yazdıkları:

"...Amerika bakımından çok zorluklar var. Benimle halk arasında böylesine bir engel bulunduğunu görmek benim için son derece sarsıcı. Durumumu yeniden gözden geçirmem gerekiyor. Çünkü bu gidiş ile burada yaşayamayacağım. Üstelik yaşayışı değiştirmeye çabalamanın da boş bir şey olduğunu biliyorum: insan, kişiliğinin çemberi içinde dönmüş olur sadece.

Şiirin son durumu üzerine söylediklerinizden sevinç duydum. 'Kızıl cehennem'i 'gizli cehennem'e çevirmem, deyimin bana sert gelmesindendi. Ama şimdi gene eski kanıya dönmek isteyorum. Düzeltmeyi siz orada yapar mısınız?"

Bundan sonra, sözcükler, olaylar ve gene şiirin ayrıca yayınlanıp yayınlanmaması üzerinde yazışmalar.

Ertesi gün, 16 Kasımda Smithers'e yazıyor:

"Bu adaletsiz, fırtınalı ve sıkıcı dünyadan çekilmeden önce, isteyorum ki provaları ben düzelteyim. Çarşamba günü göndereceğinize söz vermişdiniz: şu ana kadar hiç bir şey görmüş değilim. Konusu yadırganan ve yazılışı çok kişisel olan şiirimi, elimden geldiğince tam yapılmış olarak görmeden ölmek istemeyorum. Provaları bu hafta alacağımı umuyorum. Kapak işine gelince, istediğinizi yapınız; ne kadar yalın olursa o kadar iyi."

"Amerika konusunda artık hiç umudum yok. Ama Amerika'dan yayın hakkını almakda size güveniyorum. Bir şans, büyük bir satış şansı var."

O gün (16 Kasım 1897) Ross'a uzun bir mektubla özel işleri arasında umudsuzluğunu da anlatmışdır.

"Benim şu satılmaz şiirim konusunda uzun zamandır bana yazmadınız; biliyorum bu konuda siz de çok üzüldünüz. Amerika'da yayınlanmakla benim aramda böylesine engeller olduğunu hiç sanmayordum. Kolaylıkla ortaya çıkıp iyi bir fiyat bulacağımı umuyordum. Gururun, başarıya gidene yardım edip, başarısızlığa düşenleri çelmelemesi tuhaf. Eskiden gücümün yarısını gururum yapıyordu."

19 Kasım'da Robert Ross'a, eline geçen provalar üzerinde sayfalama düzeni, kelimeler, deyimler ve sıfatlar konusunda düşüncelerini yazıyor, kendisine yöneltilmiş eleştirilere karşı savunmalarını yapıyor.

Doktor için söylenenler çocukça. Ben ablak yüzlü, kocaman ağızlı bir doktor koyuyorum oraya. O zamanki olayların özetini çıkarmış değilim ben. Kişiye göre değil, türe göre sıfat kullandım. Genel tablosunu çizdim Reading'de olanların. Smithers'e anlatınız ki sıfat yerindedir, tam yerindedir bence ve daha birçok açıklamalar..."

25 Kasım perşembe, Robert Ross'a, sanatçı çabalarını anlatıyor:

"Çıkarmış olduğum altılıkları gene yerlerine koydum, çünkü onlar öykü yönünden yararlı. Okuyucuların, suçlunun cezaya çarptırıldıktan sonra ne yapdığını öğrenmek isteyeceklerini sanıyorum. Böylelikle, şiir yönünden iyi olmamakla beraber, öykünün eksiği giderilmiş oldu. İyi bir parçanın düzeltilmesi daha kolay oluyor. İyi oturmamış, kötü bir parçanın düzeltilmesi gerçekleştirilemeyor bir türlü.

Ve bazı çalışmalardan daha söz ettikten sonra:

...yaygın bir etki sağlanması istendiğinde incelikden kaçınmak daha iyi sonuç verir... deyerek değiştirdiği bir kelimeyi savunuyor.

Kırmızılar giyinmiş yargıç sözünü sevmemişsiniz. Çünkü bu size 'mavi giyimli' denen polisleri hatırlatıyormuş. Hugo, 'Marion Delorme'da, 'İşte kırmızı adam geçiyor' der. Ben bu deyimi seviyorum. Hele "ölüm kaderinizi okuyan" için, bu çok iyi.

Smithers beş sterlin göndermiş, bir o kadar da bu hafta için söz vermişdi. Ama daha hiç bir şey gelmedi. Yayının Noel'den sonraya bırakılmasının daha iyi

olacağını sanıyorum. Kitap, Noel hediyesi olsun istemeyorum."

Bu mektubu, pul bile alamayacak kadar parasızlığından söz ederek bitirir. Bu günlerde Ballad'ın düzeltmelerini yapmakdadır. Birkaç gün sonra 'Aziz Robbie'ye yazıyor:

Smithers'e düzeltmeleri gönderdim. Bu şiir üzerinde daha fazla durmayacağım. Bütün dedikleriniz ilginç, ama gene de ben tümüne katılamayorum. Öyle şeyler var ki, içinde bulunduğum yerlerden bende uyanmış etkiler, kafama dağlanmış gibi duruyorlar. Hood'un dediği bir noktayı değiştirdim, ama onun dayandığı gerekçe yüzünden değil, daha ileride onu kullandığım için.. Kardeşini öldüren ilk insan o kadar önemlidir ki, böyle bir kişi, etki amacı ile iki kere kullanılmamalıdır da ondan."

Durumda değişikliklerin olmaması, yani parasızlık, Bossie ile anlaşmazlıkların belirginleşmesine yol açıyor. Onun huysuzlukları, hiç bir şekilde yaşama ölçüsünü değiştirmemesi, masraflarını kısmaması, para bulmaya çalışmaması, sözlerinde durmaması, unutkanlığı, ve her şeyi Wilde'dan bekleyip, kendisinin bir ödeme yapması gerektiğinde huysuzlanması ve sonunda Wilde'ın durumu çok sıkışınca onu bırakıp gitmesi...

Oscar Wilde bunlardan sonra Napoli'de birkaç hafta daha kalacakdır. Bu aradaki bütün mektuplarda da gene hep yukarıdaki konular, yeni yeni tasarılar ele alınıyor.

Bu arada, kitabın resimli bir baskısının yapılıp yapılmayacağı söz konusu oluyor.

8 Aralık:

"....resimlemek bence yersiz. Benim adıma ona deyiniz ki, bu, şiirin, eğer var ise, güzelliklerini bozar bence. Onun psikolojik çağrışımlarına hiç bir şey de katmaz. Cezaevindeki yaşamın korkunçluğu, onun üstünkörü görünüşü ile, ruhu bulandıran iç trajedisi arasındaki uyuşmazlığa dayanır. Resimler yalnız üstünkörü olanı belirtir, trajik'i örter. Bu dediklerim gerçekçi resimler içindir.."

30 Aralık'da Smithers'e yazdığı bir mektupda, bu arada Robert Ross ile aralarında geçmiş bir kırgınlıkdan da söz edilmekdedir. Şiirin kitap olarak yayınlanması sıralarında bir de günlük bir gazetede çıkması meselesinin uzaması sonucu bir tadsızlık olur. Bu arada bile Wilde, Smithers'e, Ross'un iyi niyetini ve çabalamalarını belirtmekden geri durmamışdır. Bu mektubu yazdığı gün, 29 Aralık tarihli bir mektup Smithers'in görüşleri ile birlikde şiirin son provalarından birini Wilde'a ulaşdırmak üzere yoldadır. Bunda teknik noktalar da birer birer belirtilmişdir. Kitabın düzeni, C. 3. 3. yazısının biçimi, baskı, dizgi, tertip için bütün açıklamalar yapılmış, Wilde'ın onay'ına sunulmuşdur. Hemen cevap istenmekdedir.

Ama Smithers'e hiç bir cevap gelmez. O da 10 Ocak 1898'de bir daha özetli ve kısaca yazar.

Bu mektuba Wilde'dan, Santa Lucia 51, Napoli, adresli bir cevap alır. O da bütün incelikleri ile her bakımdan düşüncelerini yazmışdır.

Bu gecikme Wilde'ın soğuk algınlığından hastalanması, Sicilya'ya kadar bir yolculuk yapdığı günlerde villaya giren

hırsızın giysilerini çalması yüzündendir. Wilde'ın morali de sağlık durumu gibi iyi değildir.

Umudların birçoğu gerçekleşmemişdir. Şiirin Amerika'da yayınlanması işi de, kitabın hazırlanışı gibi ağır yürümekdedir. Miss Marbury, New-York'da bunun için çalışmakdadır. Smithers de bu yolda elinden geleni yapmakdalır. 12 Ocak'da Miss Marbury'ye, uygun bir para karşılığında Amerika'da yayınlanması için yazar. Orada da bir kopya bulunduğundan, Wilde'ın 9 Ocak tarihli mektubunda yaptığı son düzeltmeleri de iletir. Şiirde "mutluluk için ölsün, ya da mutsuzluk için" diye bir satır vardır. Onun yerine bu arada: "Tanrının bu eşsiz dünyasında" satırı konulmuşdur.

Wilde: "bir kere de Murphy" şiiri görsün. Amerikanın en büyük gazetesinin temsilcisidir. Bunu da deneyiniz." deyerek Londra'daki bir kapıyı onlara hatırlatıyor.

25 Ocakda, Miss Marbury, New York'dan yazıyor, oradaki çalışmalarını anlatıyor. Journal'dan son cevabı o sabah aldığını, başkalarının ilgilenmediğini söyleyerek, son fiatın ne yazık ki ancak 100 dolar olduğunu ekleyor. Journal yayın için 13 Şubat tarihini öne sürerek 100 dolar vermekdedir.

Oscar Wilde bu günlerde Paris'e dönmüşdür: Güzel Sanatlar Caddesi, Nice Oteli. Buradan Robert Ross'a yazıyor:

"Gazete kesiklerine teşekkür. Smithers ilk baskıyı 400 olarak hiç tanıtmasız yapmakla yanlış davranıyor...

24 Ocak 1898: Kitab, ayrıca 30 tane Japon kâğıdına özel baskı olarak 400 üzerinden baskıya verilmişdir.

26 Ocak'da, Smithers, Wilde'a kitabın kapağını anlatan bir mektup yazıyor. Yarın ciltçinin sunuş yazıları için hazırladığı baş iç yaprakları getireceğini ve ilk çıkan yirmi tanesini de hemen göndereceğini söyleyor. İlk baskıdan kitab gönderileceklerin adreslerinin tümünü bilmediğini, onların çabuk gönderilmesini rica ediyor.

Ciltçi bugün bana bir cilt yapmış, onu size göndereceğim. Eksikleri var ama işe koyulunca düzeltilecek. Gerçi eski bir atasözü: "Çocuklara bir şeyi bitmeden göstermeyiniz" der ama.

Mutlu olduğunuzu ve sağlık durumunuzun iyi gittiğini umarım.

Sizi son gördüğümden beri absenti bıraktım, viskiyi su ile içtim. Hemen yanlışlığımı *sezerek gene absente döndüm.*

Duyduğuma göre 'Firavun' piyesinizi bitirmek için aralıksız çalışıyormuşsunuz.

Dowson'un selâmları var. Şu an yanımda, şiirinizi hayranlıkla *okumakda."*

Kitab ilânsız çıkmışdı ama kulakdan kulağa hızla duyuluyor, *istekler artıyordu. 8 Şubat 1898'de birinci* baskı sayısı 400'den 800'e çıkarıldı. Hollanda Van Gelder kâğıdına basıldı.

12 Şubat'ta, haftalıkların en önemlisi "Athenaeum"da bir yazı çıkdı. Onda, Ballad'ın yarın çıkacağı bildiriliyordu. Oysa ki 13 Şubat pazara geliyordu. Bu yazının, Amerika'da 13 Şubat günü "Journal"da şiirin yayınlanmasını sağlamak gibi bir amaçla yazılmış olduğu söylenemez. Zaten şiir Amerika'da

yayınlanmadı. Ballad'ın 14 Şubat 1898 pazartesi günü satışa çıkarıldığı sanılıyor.

13 Şubat'ta Wilde'ın Robert Ross'a yazdığı mektubda, kitab gönderilecek kişilerin adlarını ve adreslerini editöre vermiş olduğu için teşekkürleri var. Ayrıca, bir kâğıda, 'Yazarının saygıları ile' notunu bastırıp kitaba koydurması için Smithers'e ricası.. Ve gene bir çok adlar, kitap gönderme konusu...

"...Basın, korkuyorum, eseri boykot etmesin: bu, aşırı ve hakız olur. Ama bana haklı davranacaklarından da çok umudlu değilim... Karıma bir kitab gönderiyorum. Paris'de hemen hiç kimseyi görmedim. Buradaki dostlarıma dağıtmak için on iki kitab istiyorum. Bir şiir insana 'yurddaşlık hakkı' verir, ve gene sanatçı olundugunu belirtir.

Miss Schuster'in aracılığı ile, bana iyi davranmış, parlamento üyesi bir kimse vardı.. Adını unuttum. İçine o sunu kâğıdlarından koyarak ona bir kitab gönderir misiniz?.."

Wilde, basının söz birliği etmişcesine kitaba karşı susacağını tasarlayordu. Böyle olmadı. Başda 'Echo', 'Daily Telegraph' olmak üzere günlüklerin çoğunda yazılar çıkdı. 'Echo'daki yazı için Wilde şöyle yazıyordu bir mektubunda:

"Çok önemli, ama ben edebiyat dergilerinin ve gazetelerinin şiiri eleştirmesini yeğlerim. Çünkü bu, cezaevlerinin reformu üzerinde yazılmış bir hiciv eseri değildir yalnız."

Reading Zindanı'nın başında bulunan iyi ve yürekli bir kişi olan Nelson'un da ne düşündüğünü öğrenmek istediği için Wilde, bir kitab da ona göndertmişdi.

Edebiyat alanından da yankılar gelmeye başladı: 'The Outlook'da W. H. Henley ve Frank Harris'in yönettiği 'Saturday Review'da şair Arthur Symons. 26 Şubat tarihli 'War Cry' dergisinde de (ki bu dergi Kurtuluş Ordusu'nun yayın organıdır) şef W. Bramwel Booth, "Can Çekişen Cezaevi" adlı bir yazı..

İlk baskı, daha hiç bir yazı çıkmadan tükenmişdi. Haftalık dergilerde 19 Şubat'ta kitabın yeni bir baskısının çıkacağını bildiren haberler yer aldı.

"Dally Telegraph"da çıkan bir yazı başarıyı sağladı. Orada şiirin konusu ve işleyiş özelliğinden söz ediliyor, yazarın gerçek kimliği üzerinde düşünceler öne sürülüyordu.

Kitab derleyicileri özel basım aramaya ve istemeye başlayorlar. Şairin el yazısı imzası ile basılmış 99'luk bir özel basım hemen kapışılıyor. Bu özel baskının kapağının sağ üst köşesinde Charles Ricketts'in bir deseni altın yaldızla cilde istampalanmışdır Stilize bir yaprağın üzerinde, bir yürek motifinin içinden çıkmış bir gül...

Wilde'ın sunacağı kitapların başına konulacak baskılı kâğıtları imzalatmak için Smithers Paris'e geliyorsa da absenti bir yerde fazla kaçırıp kaldığı için sözleşdikleri yer ve zamanda buluşamayorlar. Bunun üzerine Wilde, kaldığı, Güzel Sanatlar Sokağı, Nice Oteli'nden 28 Şubat tarihli şu notu gönderiyor:

"Sizi saatlerce bekledik. İnanılmaz bir şey, siz Paris'de bulunduğunuz halde şehir her zamanki neşesini yaşamakdadır. Bana yarınki gazetelerde çıkan yazıları gönderiniz."

Tarihsiz olmakla beraber, R. Ross'a bugünlerde yazıldığı olayların sırasından anlaşılan bir mektup. Sonra Smithers'e bir mektup. Bunda, Symons'un yazısından sevindiğini, Henley'in yazısının ise bayağı olduğunu, ona bir cevap vermeyeceğini söyleyor. 'İngiltere'de,' deyor, 'iki türlü yazar vardır: okunmayanlar, bir de okunamayanlar. Henley bunların birinci türündekilerden. (Bu aforizmayı 'Sunday Special'a iletebilirsiniz.)

Robert Ross'a 17 Mart tarihli mektubunda Symons'un 'Saturday Review"nun 12 Mart 1898 tarihli sayısında çıkmış olan iki kolonluk yazısından duyduğu sevinci belirtir. Symons'un bu yazısında Ballad, edebiyat kurallarının gelişimi içinde eleştirilmişdir.. Oscar Wilde'ın romantik bir sanatçı olarak gerçeksel bir madde üzerinde çalışmasının nedenleri ve bundan doğan özellikler... Biçim ile deyiş'in, özel duygularla dramatik duygusal yönlerin çatışmasından şiirin çekiciliğini kazandığı belirtilmekdedir. Yeni sayılan bir durumda, bir amaca yöneltilmiş Ballad'ın, gerçekden insanca bir duyguya dayanmasına karşılık, başka biçimde deyişlere göre gelişip gelmiş bir yolu tutması, zamanın edebiyat geleneği içinde değerlendirilir.

Büyük bir yanı ile, ceza hukukunun uygulanmakda olan infaz sistemlerinde ve metodlarında bir reform gerektiğini savunan bu şiirin, böyle bir amaç ile yazılmış bulunduğu için, sanat olmaması gerekir. Oysa ki şimdiye kadar düzyazıda yapılagelmiş bir etki gücünün şiire katılmasını bu şiir bir ölçüde

başarmışdır... Unutmamak gerekir ki her bir sanat eserinin, kendi öz edebiyat değerleri dışında, kişisel özellikler taşıyan gerçekçi bir değeri de vardır. Edebiyat değeri, bu şiirde, olay ve doküman değerlerinin arasında şaşılacak bir duruşla görülmektedir. Bu şiir tam anlamı ile bir ballad değil, kesintili, korkulu bir karanlık rüyadır da...

Bir kadını öldürdüğü için asılan bir askerin öyküsü olduğu kadar, bir başka dramın, gerçek bir dramın da öyküsüdür bu.. Asıl dram: suçluların arasında bulunanın dramıdır. O ki cezaevinin avlusunda, öbür suçluların arasında dolaşır. O ki, bir adamın asılmasının anlamı daha derinlere uzanmaktadır onca.

"Bir yaşamdan fazla bir yaşamla yaşayanlar ölürler bir'den fazla."

Olaylar uygun kaldığı halde, etkin imajlarla beliren güzellik, ayrıca yer yer kendini belirtiyor.. Ballad'da bir başka şey daha var, yarı paradoks bir düşünce özü.

"Ama herkes sevdiğini öldürür,
Bu böylece bilinc:
Kimi bunu kin yüklü bakışlarıyla yapar,
Kimi de okşayıcı bir söz ile öldürür,
Korkak, bir öpücükle
Yüreklisi kılıçla, bir kılıçla öldürür."

*
* *

Bu sıralarda Wilde Fransa'da şiiri'nin Fransızcaya çevrilmesi üzerinde de ilişkiler sürdürüyordu. Gene aynı sokakta başka bir otele geçmişdi. Alsace Oteli. (Güzel Sanatlar Sokağı No. 13.)

Fransızca çeviri 'Mercure de France'ın mayıs 1898 sayısında yayınlandı. Bu günlerde, 21 mayısda Londrada altıncı baskı yapılmakda idi. Fransızca çeviri, şiirin kelime sıralarını izleyerek düzyazı biçiminde yapılmışdır. Çeviren Henry D. Davray, çalışmalarında Oscar Wilde ile işbirliği yapmışdır. Oscar Wilde bir mektubunda, bir çok deyimleri anlamayan, ya da ters anlayan ve kelime karşılıklarında kalarak, anlam değerlerini, bir de tutuklara özgü terimleri karşılayamayan çeviriciye doğrudan doğruya yardım edip yanlışları düzelttiğini yazar. Wilde Fransızcayı çok iyi denecek kadar bilirdi.

Türkçe çeviri üzerinde de bir kaç söz etmek yararsız olmayacakdır, edebiyat araştırmalarıyla yakından ilgilenen okuyucular için. Bir hayli uzun öyküsü olan Ballad'ın basılma, yayılma yolunda geçirdiği yazışmalar ve olaylar üzerinde bu küçük özet bile çok uzun bulunabilir. Ülkemizde böyle alanlarda yayınların az oluşu, dil bilenler yönünden değil, bilmeyenler yönünden bir eksiklik sayılır. Ki bunu dil bilip izleyenler hiç duyamazlar.

Yüzyılımızın tam başında öldüğü halde, bugün de, İngiliz dili ile yazan yazarlar arasında en çok okunan üç adın arasından hiç çıkmamış bulunan Oscar Wilde, okunması ve anlaşılması gerekli dünya yazarları arasında da önemli bir yer tutar.

Bu Ballad, Oscar Wilde'ın da yazışmalarında belirttiği gibi, edebiyat dozunu yitirmeden toplumsal bir amaca yönelmiş ve o alanda amacına erip, yöneldiği duvarı yıkarak sosyal ve hukuki düzende reformlar yapılmasını sağlamış bir eserdir. Ancak, yazarının da dediğince, uzunluğunun gereği, yer - yer şiir olurken yer- yer de yalın deyiş kalmışdır.

Edebiyatımızda Ballad geleneği olmadığından o türün ölçü ve uyaklarını uygulamak olumsuz bir çaba sayılacağı gibi, anlamdan da uzaklaşmayı gerektirecekdi.. Hece ölçüsü (7+7 ve 7) kullanıldı.

BALLAD'DAN ÖTESİNİN ÖYKÜSÜ

Oscar Wilde, 19 Mayıs 1897'de, iki yıldır yattığı Reading Cezaevi'nden çıkmışdır. Bu tarihin iki yıl öncesi 20 Mayıs 1895'e rastlar. Ama, Oscar Wilde 25 Mayıs 1895 günü cezaevine girmişdi. Gün sayımı Meclislerin açılma günü olan 20 mayıs 1895 tarihinden sayılmışdı.

Cezaevinden çıkışından dokuz gün sonra 28 Mayıs 1897 günü büyük liberal gazete 'The Daily Chronichle' Oscar Wilde'ın imzası altında uzun bir mektubunu yayınlayordu (tarihi 27 Mayıs). Bu mektupda İngllteredeki ceza sistemlerinin insanlık dışı yönleri, cezaevinde iki yıl yatmış olan yazarı tarafından anlatılıyordu. Bu mektup basında o kadar çok geniş bir yankı yarattı hükümetin ceza uygulama sistemlerini başdan başa düzelteceğini söz vermesi ile yatışabildi.

Avam Kamarası'na İçişleri Bakanı tarafından hemen bir reform projesi sunuldu. Oscar Wilde bunu öğrenir öğrenmez, ikinci bir mektubla fikirlerini daha da açıkladı. 'Daily Chronicle' bunu 24 Mart 1898 günü yayınladı. Bunda imza olarak Oscar Wilde değil: "Reading Zindanı Ballad'ı Yazarı" denilmişdi.

Ballad, kitab olarak çıkalı hemen hemen bir ay kadar olmuşdu, ki o kitabda da yazarın adı olarak, yazarının cezaevindeki sicil numarası C. 3. 3. işareti vardı.

Bu iki mektub da çok etkili bir deyim ve dil ile, bir açık mektub şeklinde halka ya da kamu oyuna değil de, doğrudan doğruya The Daily Chronicle Yazı İşleri Müdürüne yazılmışdır.Olaylar isim, yer, zaman bildirilerek kesinlikle ve açıklıkla anlatılmışdır. Çocuklara yapılan eziyetler, yaşlılara yöneltilen baskılar, oradaki insanları çıldırtan sertlikler..

Mektupların birincisinde olaylar, yukarıda anlatıldığı biçimde bütün gerçeklikleriyle açıklanmış, ikincisinde reform konusunda ele alınması gereken noktalar bir bir belirtilmişdir.

Birinci mektub çıktığında Wilde, Dieppe'de bulunuyordu. 'The Daily Chronicle'ın yazı işleri müdürü de ünlü, atılgan, bağımsız ve yürekli bir gazeteci Henry William Massingham idi. Massingham mektubu yalnız yayınlamakla kalmadı onu makalelerle değerlendirdi de. Basındaki yankı, Parlamentoda açılan tartışmaları etkiledi. Avam Kamarasında 25 Mayıs günü İrlanda milletvekili Michael Davitt, İçişleri Bakanına sorular yöneltti, onu zorladı.

Oscar Wilde'ın mektubu on altı sayfalık bir broşür olarak basılmış, satılmakdaydı.

İkinci, 23 Mart 1898 tarihli mektubu (24 Mart'ta) yayınlandığında Oscar Wilde Paris'de bulunuyordu. En başında isteği üzerine şu satırlar konulmuşdu: 'Bugün mutlu olmak isteyorsanız, bunu okumayınız.'

Wilde'ın yapılmasını istediği reformların çoğu, Parlamentonun kabul ettiği kanun tasarısında yer almışdı.

Bu mektublar konusunda da ayrıca bir hayli yazışmalar vardır.

24 Mart 1898'de yayınlanan ikinci mektubdan 4 gün sonra 28

Mart'ta 'The Daily Chronicle' şair Stephen Philips'in o etki ile esinlenmiş 'Cellâdlar' adlı şiirini yayınladı.

30 mart tarihli bir mektubda, Oscar Wilde, Paris Güzel Sanatlar Sokağı, Alsace Oteli'nden Robert Ross'a şunları yazıyordu:

"Stephen Philips'in The Daily Chronlcle'daki şiiri ne kadar dea etkin. Düşünmenin gözlemden daha gerçek olduğunu kanıtlayor."

Bundan sonra Oscar Wilde çok az yazışma yapmışdır. Bir kaç mektup, o kadar.

Wilde'ın tutuklanmasından sonra yazdıkları: 'De Profundis' 'Reading Zindanı Balladı' ve gazeteye yazdığı iki uzunca mektub ve yazışmalarıdır.

OLAY

29 Mart 1896, Pazar akşamı: Cinayet.

17 Haziran 1896, Karar: İdam.

7 Temmuz 1896, Salı sabahı saat 07.45-08.00: Suçlunun Asılması

OLAYIN ÖYKÜSÜ:

10 Temmuz 1896 tarihli 'Reading Mercury' gazetesinden: Krallık muhafız süvari bölüğü (mavi birlik) askerlerinden, otuz yaşında Charles Thomas Wooldridge, Reading Zindanının özel bölmesinde asılmışdır.

Suçu, karısı Laura Ellen Wooldridge'i öldürmek.

Cinayet 29 Mart 1896 pazar akşamı, Windsor garı ile kadının oturduğu Clewer köyü arasındaki yol üzerinde işlenmişdi.

23 yaşındaki kadın, Eton posta memurluğunda çalışmakdaydı. Erkek kadının boğazını kesmişdir. Fiilde öldürme kasdı görülmüşdür. Şahidler ise, kadının erkeğin kıskançlığını kamçıladığını ve serbest yaşayışı ile ona çok eziyet çekdirmekde olduğunu söylemişlerdir.

Wooldridge, Berkshire Kontluğu Cinayet (Ağır Ceza) Mahkemesine verilmiş ve 17 Haziran'da Yargıç Hawkins tarafından üç hafta sonra asılmak üzere cezalandırılmışdır.

Cinayetin çok açık bir kasıdla işlenmiş olduğundan söz eden İçişleri Bakanı, cezanın indirilmesi için kendisine başvuranların ileri sürdüklerj delil ve iddialarda hafifletici hiç bir sebep görmediğini belirtmişdir.

Tutuklu, asılacağı güne kadar Reading Zindanına gönderilmişdir. *(ki Oscar Wilde onu bu süre içinde görmüşdür.)*

İnfazdan bir gün önce, pazartesi günü öğleden sonra cellâd Lillington, Reading'e geldi. İdam sehpasını düzenledi,

hazırlıklarını bitirdi, "altı ayaklık bir düşüş" ayarladı. 41 yıldır Zindanın Dinsel Başkanlığını yapan papaz M.T. Friend, pişman olmuş ve cezasına boyun eğmiş bir halde gözüken suçluya dinsel telkinlerini yapdı.

7 Temmuz 1896 salı sabahı saat 7.45'de Saint - Laurent kilisesinin çanları çalmaya başladı ve tam 8'de meş'um kafile suçlunun hücresinden hangar gibi kapalı bir yere geçdi.

Bu hangar eskiden, tutukların fotoğraflarının çekilmesi için avlunun bir köşesine yapılmışdı. Burası, 18 yıl önce de, iki polisi öldüren iki genç kaatilin asılmaları için kullanılmışdı. Bu arada, bu biçimsiz iğrenç lokalde daha önce, karısını öldürmüş olan Carter adlı biri asılmış idi.

Suçlu Wooldridge sehpanın altına geldi. Cellâd ipleri takdı, gözlerine kara bağı indirdi ve ayaklarının altındaki kapağı çekdi. Ne bir çığlık ne bir kımıltı; adam öldü.

Cellâd ve gardiyanlardan başka, idamda Papaz M.T. Friend, şerif vekili (krallık temsilcisi) W.F. Blandy, cerrah (operatör) O.C. Maurice ve bir de kaymakam (yarbay), Reading Zindanı Müdürü H. Isaacson, bulundular.

Mahzen (kutu) kapağının düşmesi ile aynı anda, adaletin yerine geldiğini belirten kara bayrak cezaevine çekildi. Sonra infazın tutanak'ı, orada bulunanlarca imzalandı ve cezaevinin kapısına asıldı.

Her ölüm için kanunca gömülen yerin belirtilmesi gerektiğinden tutanakda şöyle bir cümle de vardı: "Cesed karısını öldürmüş olan kaatil Carter'in yanına, kirece gömüldü."

△

BÖLÜMLER

Reading Zindanı Balladı..... 7
Oscar Wilde'ın Hayatı..... 65
Ballad'ın Öyküsü 71
Ballad'dan Ötesinin Öyküsü 97
Olay'ın Öyküsü..... 101

Reading Zindanı Balladı

Krallık Muhafız Süvari Bölüğü (mavi birlik) askerlerinden Charles Thomas Wooldridge, yirmi üç yaşındaki karısı Laura Ellen Wooldridge'i boğazını keserek öldürür. 17 Haziran 1896 tarihinde mahkeme, Wooldridge'in 7 Temmuz Salı sabahı, saat 07:45-08:00 arası, asılarak idam edilmesine karar verir.

Oscar Wilde'ın **"Reading Zindanı Balladı"** adlı şiiri, bu cinayetin, o zamanın İngiliz kamuoyunda, geniş tepki yaratan tartışmalarına öncülük yapmış; İngiltere'de cezaevlerinin yeniden düzenlenmesini; ceza uygulama sistemlerinin düzeltilmesini sağlayan yasaların çıkmasına da şiirin doğrudan katkısı olmuştur.

Bu kitapta bir edebiyat başyapıtı olan **Reading Zindanı Balladı**'nın **Özdemir Asaf** tarafından yapılmış çevirisinin yanında; kitaba konu olan cinayetin öyküsünü, toplumsal etkilerini ve **Oscar Wilde**'ın yaşamöyküsünü bulacaksınız.

ISBN 975331926-6
9 789753 319263
www.epsilonyayinevi.com
online alışveriş: yenisayfa.com.tr